

Sygn. akt II PSKP 16/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSN Krzysztof Rączka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. G.

przeciwko T. sp. z o.o. z siedzibą w G.

o ryczałty za noclegi,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 16 listopada 2022 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu
z dnia 18 września 2020 r., sygn. akt VIII Pa 60/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w Poznaniu do ponownego rozpoznania i
orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 18 września 2020 r., sygn. akt VIII Pa 60/19 Sąd Okręgowy w Poznaniu w wyniku apelacji pozwanej T. Sp. z o.o. z siedzibą w G. od wyroku Sądu Rejonowego w Grodzisku Wielkopolskim z 11 grudnia 2018 r., sygn. akt IV P 91/15, którym Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo P. G. o zapłatę ryczałtów za

noclegi, zmienił postanowienie zawarte w punkcie II. 3 zaskarżonego wyroku i nakazał ściągnąć od pozwanej niższą kwotę nieuiszczonych kosztów w sądowych, natomiast w pozostałym zakresie oddalił apelację.

W dniu 2 września 2011 r. powód P. G. zawarł z pozwaną W. Sp. z o.o. z siedzibą w G. (poprzednikiem prawnym pozwanej) umowę o pracę na okres od 2 września 2011 r. do 1 grudnia 2011 r., w pełnym wymiarze czasu pracy, na stanowisku kierowcy, z wynagrodzeniem 1.170 zł brutto wynagrodzenia zasadniczego plus 240 zł brutto ryczału za pracę w godzinach nadliczbowych oraz 260 zł brutto ryczału za pracę w porze nocnej. Natomiast 1 września 2011 r. powód podpisał oświadczenie, w którym potwierdził zapoznanie z Regulaminem pracy i Regulaminem wynagradzania, do których nie zgłosił żadnych zastrzeżeń i zobowiązał się ich przestrzegać.

Kolejną umowę strony zawarły 2 grudnia 2011 r. na okres do 1 grudnia 2013 r., za wynagrodzeniem 1.560 zł brutto wynagrodzenia zasadniczego, 310 zł brutto ryczału za pracę w godzinach nadliczbowych oraz 260 zł brutto ryczału za pracę w porze nocnej. Pozostałe warunki umowy pozostały bez zmian.

Dnia 2 grudnia 2013 r. strony zawarły kolejną umowę na okres do 1 grudnia 2015 r., za wynagrodzeniem 1.900 zł brutto, 565 zł brutto ryczału za pracę w godzinach nadliczbowych, 1.150 zł brutto ryczału za pracę w porze nocnej oraz wynagrodzenie za czas dyżuru 150 zł i premia regulaminowa 200 zł. Pozostałe warunki umowy pozostały bez zmian.

W czasie trwania umowy, strony zawierały porozumienia zmieniające, na podstawie których nagrodzenie powoda ulegało podwyższeniu. Ostatnim porozumieniem z 2 grudnia 2013 r. dodatek za godziny nocne podwyższono do kwoty 138 zł brutto.

Oświadczeniem z 6 marca 2015 r. powód P.G. wypowiedział umowę o pracę zawartą 2 grudnia 2013 r., okres wypowiedzenia upłynął 20 marca 2015 r.

Zgodnie z § 40 Regulaminem pracy obowiązującym od 1 lipca 2011 r. w przypadku wykonywania podróży służbowych poza granicami kraju, pracownikowi wykonującemu pracę - kierowcy przysługuje dieta w wysokości i na zasadach określonych w regulaminie wynagradzania.

Zgodnie z § 11 Regulaminu wynagradzania obowiązującego od 1 lipca 2011 r.: 1. Pracodawca ustala, że pracownikom zatrudnionym na stanowisku kierowcy przysługuje dieta krajowa i zagraniczna w wysokości 42 euro, zaś kwota wypłacona ponad kwotę diety krajowej określonej w Rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. § 4, tj. 23 zł będzie podlegała opodatkowaniu i składkowaniu ZUS zgodnie z obowiązującymi przepisami. 2. Termin wypłaty diety ustala się do 20 - tego każdego następnego miesiąca. 3. Diety zagraniczne przelewane są w euro na konto walutowe wskazane przez pracownika. W przypadku nie posiadania przez pracownika konta walutowego zapłata nastąpi w PLN. Do przeliczenia kwoty euro przyjmuje się kurs sprzedaży Banku z dnia poprzedzającego datę zapłaty.

W Regulaminie pracy i Regulaminie wynagradzania obowiązującymi po zmianach od 1 czerwca 2012 r. treść § 35 Regulaminu pracy i wynagradzania nie uległy zmianie.

Aneks z 15 marca 2013 r. nr 1 do Regulaminu wynagradzania z 1 czerwca 2012 r. (zmiana weszła w życie od 1 kwietnia 2013 r.) wprowadzono zmiany w § 11: 1. Określona w § 11 pkt 1 wysokość diet krajowej i zagranicznej ustala się w kwocie 32 euro. Odpowiednio 1/3 diety wynosi 11 euro, 1/2 wynosi 16 euro. 2. Określona w § 11 pkt 1 wysokość diety krajowej ustala się w kwocie 32 euro – zgodnie z treścią Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługującej pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej, przy czym wysokość diety powyżej 30,00 zł podlega opodatkowaniu i składkowaniu zgodnie z obowiązującymi przepisami. 4. Podstawa do rozliczenia kosztów podróży służbowej stanowiące załącznik nr 1 do regulaminu wynagradzania. Liczba delegacji ustalana jest każdorazowo na podstawie informacji zawartych w karcie drogowej stanowiącej załącznik nr 2 do regulaminu wynagradzania i odczytów z systemu elektronicznego. 5. Pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku kierowcy w transporcie krajowym i międzynarodowym przysługuje ryczałt za nocleg w kwocie 45,00 zł zgodnie z treścią rozporządzenia MPPS z 29 stycznia 2013 r. - wysokość ryczałtu dotyczy zarówno podróży krajowych jak i na terenie Unii Europejskiej oraz Szwajcarii. 6. Pracownik jest zobligowany do prawidłowego wypełniania karty drogowej. Karty

drogowe są dokumentem do porównania danych z systemów elektronicznych dla określania ilości diet krajowych i zagranicznych. 7. Podstawa do naliczenia kosztów podróży służbowej jest załącznik nr 1 do regulaminu wynagradzania (rozliczenie kosztów podróży służbowej).

Wynagrodzenie powoda wypłacane było z dołu do 10 dnia miesiąca kalendarzowego po upływie okresu, za który przysługuje. Wypłata następowała przelewem bankowym na konto powoda. W ramach wynagrodzenia pozwana wypłacała powodowi zryczałtowane wynagrodzenie za pracę w godzinach nadliczbowych, za pracę w porze nocnej oraz wynagrodzenie z tytułu dyżuru (pozostawania w dyspozycji).

Powód odbywał podróże służbowe do Niemiec. Zazwyczaj jego podróż służbowa trwała do dwóch tygodni. Powód jeździł ciągnikiem siodłowym marki [...] około 3-4 letnim, tzw. chłodnią, wyposażonym w agregat chłodniczy. Pojazdy pozwanej są fabrycznie wyposażone w dwie leżanki do spania, w lodówkę, osłony przeciwsłoneczne, zasłony izolujące odpowiednie miejsce do odpoczynku. Ponadto kabina jest wyposażona w odpowiednie oświetlenie przeznaczone do czytania, jak i przyćmione oświetlenie, tzw. nocne. Pojazd był wyposażony w klimatyzację i ogrzewanie postojowe.

Powód odbywając podróże służbowe realizował nocleg w kabinie pojazdu. Pozwana nie zapewniła powodowi bezpłatnego noclegu w hotelu, motelu lub innym miejscu. Spędzanie nocy w kabinie pojazdu było powszechnie przyjęte u pracodawcy, powód był o tym poinformowany przy zatrudnieniu. Noclegi odbywały się najczęściej na parkingach płatnych przy autostradach, z dostępem do węzła sanitarnego. Powód z własnych pieniędzy płacił za korzystanie z toalety, prysznic, również samodzielnie zapewniał sobie pościel i pranie tej pościeli oraz zakup wody.

Powód w trakcie zatrudnienia u pozwanej, dojeżdżał do siedziby firmy niemieckiej stale współpracującej z pozwaną, gdzie zaparkowany był samochód ciężarowy. Stamtąd powód wyjeżdżał samochodem ciężarowym do punktu zleconego przez spedytora na terenie Niemiec, po czym znowu wracał do bazy tej samej firmy niemieckiej. Na terenie firmy niemieckiej znajdował się prysznic i toaleta, z której kierowcy mogli korzystać. Faktycznie powód nie korzystał z prysznicu zbyt często z uwagi na dużą liczbę kierowców, którzy chcieli się wykąpać,

często zdarzało się że prysznic był zepsuty. Na terenie niemieckiej firmy nie było miejsc noclegowych przeznaczonych dla kierowców.

Powód otrzymywał od pozwanej zaliczki służbowe, które przeznaczał na wydatki związane z przejazdem, jak zapłata za parking, czy części do samochodu. Pracownik pozwanej J. K. przekazał powodowi, iż pieniądze z zaliczki nie mogą być przeznaczone na toalety, prysznic, czy nocleg w motelu, w przeciwnym razie pozwana będzie się domagać od powoda zwrotu pieniędzy z zaliczki. Powód rozliczał się z zaliczek na podstawie przedłożonych rachunków.

Od początku zatrudnienia do marca 2013 r. powód w trakcie podróży służbowej wypełniał dokument delegacji służbowej w zakresie wskazania miejsca wyjazdu, przyjazdu, daty i godziny. Następnie po skończonej trasie powód składał polecenie wyjazdu służbowego w firmie, podpisane w części „rachunek niniejszy przedkładam”. Powód nie widział dokumentu po (uzupełnieniu go w zakresie rozliczenia diet). Od kwietnia 2013 r. powód nie wypełniał polecenia wyjazdu służbowego, pojawiła się natomiast karta drogowa, w której powód wskazywał na ilość przejechanych kilometrów, miejsca wyjazdu, przyjazdu i stany licznika. Po zakończonej trasie powód składał wszelką dokumentację z trasy w firmie, kartę drogową przekazywał pracownikowi J. K.. J. K. na podstawie danych z GPS i kalendarza ciągłości danych z programu Tachoskan weryfikował kartę drogową powoda pod kątem daty, godziny i przejść granicznych. Na tej podstawie świadek generował z systemu komputerowego dokument wewnętrzny - rozliczenie kosztów podróży służbowej kierowcy. Dokument ten wskazywał na liczbę delegacji krajowych i zagranicznych powoda, liczbę noclegów i wartość diet i ryczałtów noclegowych oraz należność ogółem tytułem zwrotu kosztów podróży służbowej. Następnie dokument był podpisywany przez powoda i stanowił podstawę dokonania przelewu do 20 dnia kolejnego miesiąca na konto powoda.

Powód P.G. od początku zatrudnienia miał wypłacane wyłącznie diety w wysokości 42 euro. Kiedy pierwszy raz podpisywał nowy dokument w firmie – rozliczenie kosztów podróży służbowej kierowcy po marcu 2013 r., zauważył że na dokumencie widnieje rozbieżność na dietę krajową i zagraniczną wynoszącą 32 euro oraz na ryczałt za nocleg wynoszący 45,00 zł. Powód nie wiedział dlaczego

wprowadzono takie rozbieżności, kiedy zapytał o to świadka J. K., usłyszał że tak teraz w firmie będzie to rozliczne.

Na terenie siedziby pozwanej, tablica ogłoszeń znajduje się w holu firmy i w portierni, każdy kierowca ma swoją szafkę, gdzie znajdują dokumenty, które musi zabrać w trasę. W trakcie pobytu na terenie siedziby firmy, powód nie zauważył informacji o zmianie Regulaminu wynagradzania obowiązującej od 1 marca 2013 r. Zgodnie z przepisami wewnątrzzakładowymi zmiany Regulaminu wynagradzania wchodziły w życie w ciągu dwóch tygodni od ich ogłoszenia na tablicy ogłoszeń.

W okresie spornym powód nie miał wypłacanych przez pozwaną ryczałtów za nocleg. Natomiast w okresie spornym miał wypłacane diety krajowe i zagraniczne w wysokości 42 euro za jedną dietę krajową i zagraniczną, zgodnie z treścią Regulaminu wynagradzania obowiązującego od 1 lipca 2011 r. do 31 marca 2013 r. Żadna ze zmian Regulaminu wynagradzania dotycząca (zmieniająca) wysokości diet i ryczałtów za nocleg, nie została poprzedzona podpisaniem przez strony wypowiedzeń zmieniających, czy porozumień.

Zgodnie z opinią biegłego Z. T. w okresie spornym wysokość ryczałtów za nocleg w związku z podróżami służbowymi odbywanymi przez powoda według stawek z Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju z 19 grudnia 2002 r. (Dz.U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1991), poza granicami kraju (Dz.U. z 2002 Nr 236, poz. 1990) i na podstawie rozporządzenia z 29 stycznia 2013 r. (Dz.U. z 2013 r., poz. 167) obowiązującego od 1 marca 2013 r. oraz na podstawie dokumentacji złożonej przez pozwaną dotyczącej podróży służbowej wynosiła za okres 1 kwietnia 2012 r. do 30 września 2013 r. łącznie 36.077,51 zł. Za okres od dnia 1 października 2013 r. do dnia 20 marca 2015 r. łącznie 50.480,45 zł.

Zgodnie z opiniami biegłego Z. T., wartość należnych powodowi ryczałtów, wyliczonych na podstawie dokumentacji podróży służbowych przedłożonej przez pozwaną, w oparciu o stawki określone w Rozporządzeniach wzmiankowanych powyżej wynosi za okres sporny łącznie 86.557,96 zł.

Zgodnie z opiniami biegłego, kwota diet krajowych i zagranicznych należna w okresie spornym powodowi wyliczona z uwzględnieniem zmian do Regulaminu

wynagradzania obowiązujących od 1 marca 2013 r. wynosi 101.229,18 zł. Pozwana wypłaciła powodowi łącznie kwotę 99.974,28 zł tytułem diet. Wysokość diet bez uwzględnienia zmian w Regulaminie wynagradzania, według stawki 42 euro wynosi 120.298,04 zł. Łącznie niedopłata z tytułu diet przy uwzględnieniu, że ich wysokość przez cały okres sporny wynosiła zgodnie z Regulaminem wynagradzania 42 euro to kwota 19.068,86 zł.

Z opinii uzupełniającej biegłego z dziedziny ekonomiki transportu Z. T. z 25 marca 2020 r. wynika, że za cały sporny okres pozwana wypłaciła powodowi diety w kwocie 98.409,28 zł (okres od kwietnia 2012 r. do marca 2015 r.) oraz ryczałty za nocleg w wysokości 20.880,00 zł (okres od kwietnia 2013 r. do marca 2015 r.). Jednakże kwoty te są niższe od wartości diety i ryczałtów, które powinny przysługiwać powodowi na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej. Wartość należnych powodowi ryczałtów, wyliczonych na podstawie dokumentacji podróży służbowych przedłożonej przez pozwaną, w oparciu o stawki określone w Rozporządzeniach wynosi za okres sporny łącznie 86.557,96 zł. Zatem niedopłata z tytułu ryczałtów wyniosła 65.677,96 zł [= 86.557,96 zł - 20.880,00 zł]. Na rozprawie 28 lutego 2020 r. biegły wskazał, iż wartości miesięczne wyliczenia ryczałtu według rozporządzenia ostatniej opinii różnią się od wartości miesięcznych ryczałtu według rozporządzenia w pierwszej opinii oraz w trzeciej opinii, ponieważ w ostatniej opinii biegły wyliczył wartości ryczałtu ściśle według dni pobytu podróży służbowych w konkretnych miesiącach (czyli ryczałty za podróż trwającą na przełomie stycznia i lutego są rozbite na styczeń i luty). Ostatecznie jednak kwota ryczałtów wynikająca z wyroku Sądu Rejonowego odpowiada wartości wyliczonej przez biegłego w ostatniej opinii z 25 marca 2020 r. (złożonej już po rozprawie z 28 lutego 2020 r.).

Wyrokiem z 11 grudnia 2018 r., sygn. akt IV P 91/15 Sąd Rejonowy w Grodzisku Wielkopolskim: I. (w zakresie pozwu o należności za okres od 1 kwietnia 2012 r. do 30 września 2013 r.) 1. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 34.779,77 zł tytułem ryczałtów za nocleg wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od poszczególnych kwot i dat; 2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie; 3. nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Grodzisku Wielkopolskim) kwotę 2.748,90 zł tytułem nieuiszczonych kosztów

sądowych; 4. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 972,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; 5. wyrokowi w punkcie I.1. nadał rygor natychmiastowej wykonalności w zakresie kwoty 1.900,00 zł. II. (w zakresie pozwu o należności za okres od 1 października 2013 r. do 20 marca 2015 r.) 1. zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 42.735,21 zł tytułem ryczałtów za nocleg wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od poszczególnych kwot i dat; 2. oddalił powództwo w pozostałym zakresie; 3. nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Grodzisku Wielkopolskim) kwotę 4.600,00 zł tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych; 4. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.400,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego; 5. wyrokowi w punkcie II.1 nadał rygor natychmiastowej wykonalności w zakresie kwoty 2.220,00 zł.

Wyrok ten zaskarżył apelacją pozwany, zarzucając mu błędy w ustaleniu stanu faktycznego oraz naruszenie art. 77⁵ § 2 k.p. w zw. z § 9 ust. 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, a także art. 77⁵ § 2 k.p. w zw. z § 16 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej; art. 4 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w zw. z art. 77⁵ § 5 k.p. w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 19 grudnia 2002 r. oraz § 16 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r.; art. 77⁵ § 1 k.p. w zw. z art. 78 k.p.; art. 77² § 6 k.p.; art. 77⁵ § 5 k.p. w zw. z art. 241¹³ § 2 k.p.; przepisów § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży w zw. z art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i Rady (WE) nr 2135/98 jak

również uchylającego rozporządzenie Rady (EWG), nr 3820/85; art. 8 k.p. oraz art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Okręgowy uznał, że apelacja pozwanej, co do zasady, nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd odwoławczy wskazał, że nie sposób czynić Sądowi pierwszej instancji zarzutu nieprawidłowej oceny zeznań świadka J. K. i złożonych przez B. S. za pozwaną spółkę. Sąd Rejonowy zasadnie uznał, że zeznania te w części nie zasługiwały na wiarę, tj. w odniesieniu do twierdzeń świadka i pozwanej, że wypłacana dieta w kwocie 42 euro obejmowała również ryczałt za nocleg. Powyższego nie potwierdzają bowiem zapisy Regulaminu wynagradzania obowiązującego od 1 lipca 2011 r., w którym wskazano, że pracownikowi z tytułu podróży służbowej przysługuje dieta w wysokości 42 euro. Dopiero aneksem nr 1 z 15 marca 2013 r. pozwana usiłowała wprowadzić dodatkowy składnik należności związanych z podróżą służbową — ryczałt za nocleg. Również w umowach o pracę zawieranych z powodem na wskazano odrębnych unormowań w tym zakresie. Ponadto w rozliczeniach kosztów podróży pozwana uwzględniała jedynie dietę w wysokości 42 euro, pomimo istnienia w formularzu odrębnej pozycji dotyczącej ryczałtu za nocleg. Powyższe doprowadziło zatem Sąd Rejonowy do słusznych wniosków, iż ryczałty za nocleg przysługujące powodowi powinny zostać ustalone w wysokości według rozporządzeń wykonawczych wydanych w oparciu o delegację ustawową zawartą w art. 77⁵ § 2 k.p. Wbrew stanowisku pozwanej dieta ustalona w regulaminie w żadnej części nie była przeznaczona na pokrycie kosztów noclegu. Brak jest zatem podstaw do zaaprobowania stanowiska pozwanej, że dieta stanowiła zryczałtowaną kwotę, która była przeznaczona również na poczet kosztów noclegu. Należy podkreślić, że rolą świadków jest przedstawianie relacji z zaobserwowanych przez nich faktów. Natomiast wyrażane przez świadka i członkinię zarządu pozwanej oceny, odnośnie do przesłanek przysługiwania powodowi ryczałtu za nocleg, intencji pracodawcy w ustanowieniu na poziomie 42 euro oraz innych okoliczności prawnych - nie miały doniosłości prawnej. Postanowienia regulaminu pracy i regulaminu wynagradzania podlegają wykładni sądowej, która powinna być oparta na metodach wykładni aktów normatywnych, a nie metodach wykładni oświadczeń woli (art. 65 k.c. w zw. z art. 300 k.p.).

W ocenie Sądu Okręgowego, zasadnie Sąd pierwszej instancji uznał, że powodowi przysługuje zwrot kosztów noclegu niezależnie od tego, czy poniósł on z tego tytułu jakiegokolwiek koszty (wydatki). W czasie podróży służbowej pracownik ponosi zwiększone koszty utrzymania. Koszty te stanowią koszt pracy i obciążają pracodawcę. Jednocześnie pracodawca w sytuacji powstania po stronie pracownika takich kosztów podróży powinien mu je zwrócić. To bowiem pracodawca, a nie pracownik ponosi ryzyko ekonomiczne zatrudnienia. Jeśli decyzja pracodawcy w postaci polecenia wyjazdu wydanego pracownikowi powoduje po jego stronie powstanie dodatkowych kosztów (wydatków), to obowiązkiem zatrudniającego jest ich zwrot.

Co prawda pracodawca spoza sfery budżetowej ma w granicach przepisów swobodę w określaniu warunków wypłacania należności z tytułu podróży służbowych ale swoboda ta jest jednak ograniczona. Należności przysługujące pracownikowi z tytułu podróży służbowej powinny bowiem pokrywać koszty poniesione przez pracownika w związku z tą podróżą, co oznacza, że nie można obciążać pracownika kosztami związanymi z podróżą służbową. Tym samym niedopuszczalnym jest wyłączenie w aktach wewnątrzzakładowych instytucji ryczałtu za nocleg. Takie zabiegi są nieskuteczne na gruncie art. 9 § 2 k.p. i art. 18 § 2 k.p.

Sąd drugiej instancji zauważył, że z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że regulacja wewnątrzzakładowa nie powinna pomijać zasad kompensaty kosztów noclegu w podróży służbowej, jednocześnie nie może z niej wynikać, że kierowcy nie przysługuje zwrot jakichkolwiek kosztów (w każdym przypadku), tylko dlatego, że ma zapewniony nocleg w kabinie samochodu. To samo dotyczy umowy o pracę. Innymi słowy, art. 77⁵ k.p. nadal stanowi podstawę dla regulacji zakładowej lub umownej. jeżeli nie ma jej w prawie zakładowym bądź nie wprowadza jej pracodawca w inny sposób albo nie uzgadnia z pracownikiem w umowie o pracę, to sporną kwestię może rozstrzygnąć sąd. Tam, gdzie nie ma regulacji przewidzianej przez ustawę, orzeczenie sądu wypełnia to, czego strony nie uzgodniły. Orzeczenie może zastąpić więc umowę stron w tym zakresie. Jeżeli w regulaminie wynagradzania (albo w umowie o pracę) wyraźnie stwierdzono, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość odbycia go w

przystosowanej do tego kabinie pojazdu, to należy to traktować jako brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu, a to prowadzi wprost do stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, w tym przypadku rozporządzeń wykonawczych do art. 77⁵ k.p. Stwierdzenie, że pracownikowi nie przysługuje ryczałt za nocleg, oznacza bowiem negatywną regulację kwestii kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, czyli brak koniecznej regulacji pozytywnej, a to prowadzi pośrednio do zasad wynikających z prawa powszechnie obowiązującego.

W regulaminie wynagradzania obowiązującym od 1 lipca 2011 r. pozwana wskazała, że w przypadku wykonywania podróży służbowych poza granicami kraju, pracownikowi wykonującemu pracę - kierowcy przysługuje dieta w wysokości i na zasadach określonych w regulaminie wynagradzania (§ 40 Regulaminu). Natomiast według § 11 dieta wynosiła 42 euro. Zatem jedynym świadczeniem związanym z podróżą służbową, ustalonym w regulaminie wynagradzania i wypłacanym przez pozwaną była dieta. Wbrew stanowisku pozwanej, ustalona w regulaminie dieta w żadnej części nie była przeznaczona na pokrycie kosztów noclegu, jak również nie stanowiła zryczałtowanej kwoty, która była przeznaczona również na poczet kosztów noclegu. W Regulaminie nie dokonano bowiem żadnych uzgodnień w zakresie pozostałych świadczeń związanych z podróżą służbową. Stosownych zmian dokonano dopiero w aneksie nr 1 z 15 marca 2013 r. Zatem wcześniej ryczałt za nocleg nie stanowił przedmiotu regulacji wewnątrzzakładowych. Świadczy o tym także okoliczność, że w rozliczeniach kosztów podróży pozwana uwzględniała jedynie dietę 42 euro, pomimo istnienia w formularzu odrębnej pozycji dotyczącej ryczałtu za nocleg. W tym zakresie Sąd odwoławczy podzielił stanowisko powoda, że przed 1 kwietnia 2013 r., jedynym świadczeniem związanym z podróżą służbową ustalonym w regulaminie wynagradzania i wypłacanym przez pozwaną była dieta w wysokości 42 euro.

Sąd Okręgowy podzielił ocenę Sądu Rejonowego odnośnie do bezskuteczności wobec powoda zmiany regulaminu wynagradzania, której pozwany usiłował dokonać aneksem nr 1 z 15 marca 2013 r. Pozwany nie zachował bowiem wymaganego trybu wypowiedzenia zmieniającego warunki zatrudnienia. Skutkiem wejścia w życie regulaminu jest automatyczne stosowanie

wobec pracowników tych jego przepisów, które są dla nich korzystniejsze od dotychczasowych postanowień umów o pracę (art. 77² § 5 w zw. z art. 241¹³ k.p.). Natomiast wprowadzenie do umowy postanowień mniej korzystnych wymaga albo zgody pracownika na propozycje pracodawcy zmiany umowy (porozumienie zmieniające), albo zastosowania przez pracodawcę wypowiedzenia warunków pracy i płacy (art. 42 § 1-3 k.p.).

Jak wynika z aneksu nr 1 do regulaminu wynagradzania z 15 marca 2013 r. w § 11 wprowadzono następującą zmianę, a mianowicie: określoną w § 11 pkt 1 wysokość diet krajowej i zagranicznej ustalono na 32 euro. Jednocześnie w odniesieniu do pracowników zatrudnionych na stanowisku kierowcy samochodu ciężarowego wprowadzono w § 11 pkt 5, według którego pracownikowi zatrudnionemu na stanowisku kierowcy w transporcie krajowym i międzynarodowym przysługuje ryczałt za nocleg w kwocie 45 zł zgodnie z treścią rozporządzenia z 29 stycznia 2013 r., a wysokość ryczałtu dotyczy zarówno podróży krajowych, jak i na terenie Unii Europejskiej oraz Szwajcarii. Postanowiono, że aneks wchodzi w życie 1 kwietnia 2013 r. oraz, że aneks udostępniono do wiadomości pracowników poprzez wywieszenie go na tablicy ogłoszeń w siedzibie firmy.

Z powyższej regulacji jednoznacznie wynika, że pracodawca obniżył wysokość diety od kwietnia 2013 r., co w konsekwencji wymagało bądź porozumienia stron albo wypowiedzenia zmieniającego. Do czasu dokonania w/w zmian pracownikom na stanowisku kierowcy przysługiwała bowiem dieta krajowa i zagraniczna w wysokości 42 euro. Wobec braku regulacji w zakresie odnoszącym się do ryczałtu za nocleg powodowi w tym zakresie przysługiwały świadczenia w wysokości przewidzianej w przepisach rozporządzeń wykonawczych. Powyższe wskazuje na pogorszenie warunków zatrudnienia. Niewątpliwie zarówno dieta, jak i ryczałt za nocleg stanowiły główny składnik otrzymywanego przez powoda „wynagrodzenia” sensu largo, rozumianego jako całość przysporzeń dokonywanych przez pozwaną na rzecz powoda, w związku z pracą przez niego świadczoną. Właśnie wysokość diet i ryczałtów z tytułu podróży zagranicznych decyduje o atrakcyjności zawodu kierowcy samochodu ciężarowego na polskim rynku pracy. Pogorszenie sytuacji finansowej powoda wskutek zmian, które chciała dokonać

pozwana dobrze obrazuje przykład zamieszczony przez powoda w odpowiedzi na apelację. Otóż, w przypadku podróży do Niemiec po 1 marca 2013 r. (data wejścia w życie nowego rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej (Dz.U. z 2013 r., poz. 167) przewidującego zmianę wysokości świadczeń z tytułu podróży służbowych), a przed zmianą regulaminu wynagradzania, pracownik powinien otrzymać dietę 42 euro (zgodnie z regulaminem wynagradzania) oraz ryczałt za nocleg w wysokości 37,50 euro (zgodnie z rozporządzeniem), a więc łącznie kwotę 79,50 euro. Natomiast z chwilą zmiany dokonanej aneksem nr 1 z 15 marca 2013 r. suma świadczeń została zredukowana do kwoty około 42,84 euro, a więc o 36,66 euro niższej niż przed zmianą. W konsekwencji Sąd Okręgowy zgodził się ze stanowiskiem zaprezentowanym przez Sąd Rejonowy, że pozwana nieskutecznie wprowadziła opisane wyżej zmiany do treści stosunku pracy łączącego ją z powodem, ponieważ nigdy nie wypowiedziała mu dotychczasowych warunków zatrudnienia.

W ocenie Sądu Okręgowego, nie zasługiwał także na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 77⁵ § 1 k.p. w zw. z art. 78 k.p. poprzez ich błędną interpretację i uznanie, że diety i ryczałty za noclegi są składnikami wynagrodzenia. Z uzasadnienia wyroku wynika, że Sąd pierwszej instancji wyraźnie wskazał, że dieta i ryczałt za nocleg to świadczenia kompensacyjne. Służą one pokryciu zwiększonych kosztów utrzymania podczas wykonywania zadań służbowych poza stałym miejscem wykonywania pracy. Ryczałt przysługuje w razie nieprzedłożenia rachunku; taka sytuacja jest kwalifikowana jako koszt nieudokumentowany, który nie znajduje pokrycia w fakturze VAT czy też paragonie fiskalnym. Taki nieudokumentowany koszt noclegu obejmuje nie tylko udostępnienie miejsca do spania, lecz także dostępu do pomieszczeń sanitarnych, zakupu i prania pościeli, zachowania czystości (sprzątania) miejsca noclegu itp. Dlatego w rozpoznawanej sprawie zapewnienie kierowcy noclegu w przystosowanej do tego kabinie samochodu nie eliminuje obowiązku pracodawcy wypłacania ryczałtu za nocleg.

Nie był uzasadniony również zarzut naruszenia art. 8 k.p. Nie można było podzielić argumentów apelującej, że ryczałt za koszty noclegu mógłby się należeć

powodowi tylko wówczas, gdy faktycznie poniósł on jakieś koszty noclegu; skoro powód takich kosztów nie poniósł, to żądanie wypłaty ryczałtu za nieponiesione koszty noclegu stanowi nadużycie prawa. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r. (I PK 246/16), roszczenie powoda dotyczące ryczałtu za noclegi nie może zostać zwalczane zarzutem odwołującym się do art. 8 k.p. Nie jest bowiem sprzeczne z zasadami współżycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa dochodzenie roszczeń wynikających z obowiązujących przepisów. Ryczałt za nocleg nie jest uzależniony od faktycznie poniesionych kosztów, zatem jego wypłata przysługuje również wówczas, gdy pracownik nie poniósł żadnych kosztów z tytułu.

Apelacja pozwanego okazała się zasadna jedynie o tyle, że spowodowała zmianę rozstrzygnięcia w przedmiocie zasądzonych kosztów. Sąd Rejonowy w punkcie II.3 nakazał ściągnąć od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa — Sądu Rejonowego w Grodzisku Wielkopolskim tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych kwotę 4.600 zł. Tymczasem na koszty sądowe związane z rozpoznaniem sprawy z powództwa o świadczenie za okres od 1 października 2013 r. do 20 marca 2015 r. składała się opłata od pozwu w kwocie 2.137 zł oraz wydatek na wynagrodzenie biegłego za sporządzenie opinii z 10 października 2017 r. w kwocie 990 zł.

Powyższy wyrok skargą kasacyjną zaskarżyła pozwana w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

Naruszenie prawa materialnego, a to:

1. art. 18 § 1 i 2 k.p. w zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r. w zw. z § 11 pkt 1-7 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 kwietnia 2013 r. oraz § 11 pkt 1-7 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 maja 2015 r. polegające na ich błędnej wykładni poprzez uznanie, że poprzez zmianę regulaminu nastąpiła modyfikacja warunków pracy, w zakresie wypłacania należności za podróże służbowe, na niekorzyść powoda;

2. art. 77⁵ § 3-5 k.p. poprzez ich błędne zastosowanie i uznanie, że wypłacana powodowi do kwietnia 2013 r. kwota 42 euro nie pokrywa wszelkich kosztów związanych z podróżą służbową, podczas gdy kierowcom zatrudnionym u

pozwanej (a więc także i powodowi) wypłacane było świadczenie określone mianem „dieta” w wysokości 42 euro za dzień, które jednak obejmowało wszelkie należności za podróże służbowe;

3. art. 77⁵ § 3-5 k.p. w. zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie, że pozwana wyłączyła wypłatę ryczałtów za nocleg, gdy tymczasem mimo, że w Regulaminie Wynagradzania użyto sformułowania „dieta” nie stanowi to podstawy do przyjęcia, że świadczenie to nie obejmuje innych należności z tytułu podróży służbowych, gdyż dieta obejmowała nie tylko koszty wyżywienia ale całość należności z tytułu podróży służbowych;

4. art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 3-5 k.p. przez ich błędne zastosowanie wyrażające się w przyjęciu, iż u pozwanego pracodawcy nie była dokonywana wypłata ryczałtu za nocleg dla pracownika odbywającego podróże służbowe poza granicami kraju w sposób nie mniej korzystny niż według zasad ustalonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p. u pracodawcy, podczas gdy w istocie pozwany dokonywał wpłat na rzecz powoda w okresie objętym pozwem należności z tytułu diet i ryczałtu łącznie w wysokości znacznie przekraczającej wartości minimalne określone w obowiązujących przepisach;

5. art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez ich niezastosowanie w tej sprawie wyrażające się w pominięciu zbadania przez Sąd, jaki był zgodny zamiar stron przy zawarciu umowy o pracę w zakresie istotnego elementu umowy, jakim jest wynagrodzenie za pracę i inne świadczenia pracodawcy związane z pracą, co powoduje, że Sąd pominął ustalenia powoda i pracodawcy w zakresie ww. należności;

6. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r. poprzez ich błędne zastosowanie i uznanie, że postanowienia Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej nie podlegają wykładni oświadczeń woli, podczas gdy sąd może stosować posiłkowo zasady wykładni oświadczeń woli stron czynności prawnych;

7. art. 76 k.c. w zw. z art. 77 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. i art. 29 § 4 k.p. poprzez ich niezastosowanie mimo, że możliwa jest zmiana pisemnych umów o pracę i wyłączenie stosowania obowiązujących u pracodawcy regulaminów wynagradzania w drodze czynności dorozumianych;

8. art. 60 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez ich niezastosowanie w tej sprawie wyrażające się w pominięciu okoliczności, że obydwie strony w drodze czynności konkludentnych sposób dostateczny ujawniły swą zgodną wolę zmiany warunków umowy o pracę w zakresie zasad wypłacania należności z tytułu podróży służbowych;

9. art. 42 § 1 i 2 k.p. w zw. z art. 29 § 4 k.p. poprzez ich błędne zastosowanie z uwagi na przyjęcie, iż zmiana warunków pracy i płacy może nastąpić tylko i wyłącznie w drodze wypowiedzenia, z pominięciem możliwości dokonania ich zmiany za pomocą porozumienia stron, podczas gdy dopuszczalność zmiany warunków pracy i płacy za pomocą porozumienia stron wynika wprost z art. 29 § 4 k.p.

10. art. 5 k.c. w związku z art. 8 k.p. przez ich niezastosowanie w tej sprawie, podczas gdy z całości materiału dowodowego wynika, że roszczenie powoda pozostaje w oczywistej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego oraz jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa i w istocie stanowi nadużycie prawa po stronie powoda, co powoduje, że nie zasługuje na ochronę;

Naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść wydanego rozstrzygnięcia, a to:

11. art. 386 § 4 k.p.c. poprzez brak odzwierciedlenia w sentencji wyroku ustaleń poczynionych przez Sąd Okręgowy mimo, że z uzasadnienia wyroku wynika, iż Sąd drugiej instancji uwzględnił częściowo zarzuty apelacji, a przez to nierozpoznanie sprawy w pełnym jej zakresie.

W związku z powyższym skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu w składzie zmienionym, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty zgodnie z żądaniem apelacji. Jednocześnie, w razie uwzględnienia niniejszej skargi kasacyjnej wniosła o zasądzenie od powoda

na rzecz pozwanej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz orzeczenie o zwrocie spełnionego świadczenia w trybie art. 415 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o:

1. orzeczenie o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o:
 2. oddalenie skargi kasacyjnej, ponieważ nie ma ona uzasadnionych podstaw;
- w każdym przypadku o:
3. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przez radcę prawnego w tym postępowaniu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej okazały się uzasadnione w stopniu wskazującym na konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku.

Na podstawie art. 398¹³ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozwagę nieważność postępowania.

W pierwszej kolejności należy rozpoznać zarzut naruszenia prawa procesowego. Strona skarżąca dopatrywała się naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 386 § 4 k.p.c. W ocenie Sądu Najwyższego, w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę, zarzut ten należało uznać za częściowo uzasadniony. Zgodzić się należy ze skarżącym, że Sąd drugiej instancji pominął istotną część okoliczności niniejszej sprawy i zebranego w sprawie materiału dowodowego odnoszących się do kwestii wprowadzenia od 1 kwietnia 2013 r. do treści zakładowych aktów prawnych (regulaminu wynagradzania) obowiązujących u pozwanego świadczeń w postaci ryczałtów za noclegi. Sąd Okręgowy uznał, że ponieważ zmiany regulaminu nie zostały wprowadzone do treści indywidualnych stosunków pracy w drodze porozumień lub wypowiedzeń zmieniających, to nadal należy stosować zasady dotychczasowe, a zatem wszystkie wypłaty dokonywane po 1 kwietnia 2013 r.

zaliczać na diety z tytułu podróży służbowych. Sąd drugiej instancji zupełnie pominął jednak dowody wskazujące na fakt, że po tej dacie ryczałty za noclegi były faktycznie wypłacane i stały się częścią treści stosunku pracy powoda. Zauważyć się godzi, że o ile słusznie Sąd drugiej instancji uznał, że obniżenie, w wyniku zmian regulaminowych, diet należnych pracownikom z tytułu podróży służbowych stanowiło zmianę warunków pracy na niekorzyść pracowników, która wymagała dla swej skuteczności dokonania wypowiedzeń zmieniających, ewentualnie zawarcia porozumień zmieniających, o tyle już wprowadzenie nowego świadczenia – ryczałtów za noclegi (co do których Sąd Okręgowy uznał, że wcześniej nie były one wypłacane zarówno jako oddzielne świadczenie, jak i w ramach „diety”), stanowiło bez wątpienia zmianę na korzyść pracowników, bowiem pracodawca wprowadził tym samym dodatkowe świadczenie na rzecz pracowników, którego wcześniej regulamin wynagradzania nie przewidywał, co stanowiło bez wątpienia zmianę korzystną z punktu widzenia pracowników.

Z aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że pracodawca w odniesieniu do ryczałtów za noclegi w podróży służbowej ma w zasadzie dowolność w zakresie ustalenia wysokości tych ryczałtów, natomiast jeżeli w regulaminie wynagradzania (albo w umowie o pracę) wyraźnie stwierdzono, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość odbycia go w przystosowanej do tego kabinie pojazdu, to należy to traktować jako brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu, a to prowadzi wprost do stosowania przepisów powszechnie obowiązujących, w tym przypadku rozporządzeń wykonawczych do art. 77⁵ k.p. Stwierdzenie, że pracownikowi nie przysługuje ryczałt za nocleg, oznacza bowiem negatywną regulację kwestii kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, czyli brak koniecznej regulacji pozytywnej, a to prowadzi pośrednio do zasad wynikających z prawa powszechnie obowiązującego. Poza zakresem stosowania przepisów powszechnie obowiązujących pozostają natomiast kierowcy, których regulacje płacowe wynikają z postanowień układu zbiorowego pracy, regulaminu wynagradzania lub umowy o pracę, ponieważ wówczas nie istnieje konieczność posiłkowego stosowania przepisów powszechnie obowiązujących (por. wyrok Sądu Najwyższego z 9 marca 2017 r., I PK 309/15, LEX nr 2273875, wyrok Sądu Najwyższego z 27 kwietnia

2017 r., I PK 90/16, LEX nr 2282387, wyrok Sądu Najwyższego z 6 lutego 2018 r., III PK 158/16). Oznacza to, że przepisy rozporządzeń wykonawczych mają zastosowanie do regulowania wysokości ryczałtów za noclegi przysługujących kierowcom jedynie w sytuacji, gdy nie ma odpowiednich postanowień układowych/regulaminowych/umownych, przy czym nie mają one znaczenia jako punkt odniesienia dla wysokości przyznanych w zakładowych źródłach prawa świadczeń. W tej sytuacji, gdy pracodawca zdecydował się uregulować kwestię ryczałtów za noclegi w regulaminie wynagradzania, nie można uznać, że zapisy te nie mają znaczenia i pomijać fakt wypłaty tego świadczenia na podstawie postanowień obowiązującego regulaminu.

Przechodząc do zarzutów naruszenia prawa materialnego należy stwierdzić, że nie są uzasadnione zarzuty naruszenia art. 77⁵ § 3-5 k.p., art. 77⁵ § 3-5 k.p. w zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r. oraz art. 21a ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców w związku z art. 77⁵ § 3-5 k.p., bowiem stanowią one jedynie polemikę ze stanowiskiem Sądu drugiej instancji oraz z oceną materiału dowodowego zaprezentowaną przez ten Sąd. Wskazać bowiem należy, że Sąd Okręgowy w wyniku analizy zebranych w sprawie dowodów doszedł do wniosku, że zarówno z treści regulaminu pracy, jak i z innych dokumentów związanych z rozliczaniem podróży służbowych nie wynika, aby „diety” wypłacane przez pozwanego pracodawcę przed 1 kwietnia 2013 r. zawierały wszystkie świadczenia należne z tytułu podróży służbowej. Sąd drugiej instancji słusznie wskazał, że Sąd Najwyższy dopuszcza pokrywanie różnych należności z tytułu podróży służbowych za pomocą jednego, wysokiego świadczenia, jednak pracodawca musi wykazać, że świadczenie to miało taki właśnie, złożony charakter. W ocenie Sądu odwoławczego, w niniejszej sprawie pozwany tego nie wykazał, a na etapie skargi kasacyjnej próbuje jedynie tę ocenę podważyć.

Powyższe odnieść również należy do zarzutów naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z art. 300 k.p. oraz art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 300 k.p. w zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r., które to zarzuty mają dokładnie ten sam cel – podważenie oceny materiału dowodowego dokonanej przez Sąd drugiej instancji. Godzi się zauważyć, że wobec

literalnej treści postanowień regulaminu wynagradzania, jak również innych dokumentów zebranych w sprawie nie ma potrzeby posiłkowego stosowania reguł wykładni oświadczeń woli, bowiem regulamin wynagradzania jest aktem o charakterze normatywnym, zaś wykładnia jego postanowień w niniejszej sprawie prowadzi do jasnych wniosków, które w dodatku znajdują potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym.

Sąd Najwyższy nie może podzielić również zarzutów odnoszących się do niewprowadzenia nowych warunków pracy wynikających ze zmienionego regulaminu wynagradzania do treści indywidualnych stosunków pracy. W pierwszej kolejności należy wyraźnie podkreślić, że Sąd Okręgowy nigdzie nie stwierdził, że zmiana taka musi nastąpić w drodze wypowiedzenia zmieniającego. Wręcz przeciwnie, wyraźnie Sąd podkreślał, że może do tego dojść również na podstawie porozumienia stron stosunku pracy. Zarzuty w tym zakresie są zatem zupełnie bezpodstawne. Skarżący dąży do uznania, że zmienione warunki pracy stały się treścią indywidualnego stosunku pracy powoda, bowiem ten nie protestował przeciwko zmienionej treści regulaminu wynagradzania. Takie stanowisko jest całkowicie bezpodstawne i godzi w podstawowe zasady prawa pracy. Faktem w niniejszej sprawie jest, że pozwany zmieniając treść regulaminu wynagradzania nie podjął jakichkolwiek działań mających na celu wprowadzenie nowych warunków pracy do treści indywidualnych stosunków pracy – nie wypowiedział warunków pracy i płacy, ani nie zaproponował zawarcia porozumień zmieniających. Twierdzenie zatem, że do zawarcia takiego porozumienia doszło w sposób konkludentny jest całkowicie bezpodstawne. Sąd Najwyższy wyjaśnił, że mniej korzystne dla pracowników postanowienia zakładowego regulaminu płacowego wymagają dokonania indywidualnych wypowiedzeń zmieniających albo zawarcia niebudzących wątpliwości porozumień zmieniających. Ustalenie uzyskania dorozumianej zgody pracownika na niekorzystne modyfikacje istotnych elementów indywidualnych umów o pracę jest wprawdzie możliwe, ale zawsze wymaga ujawnienia i wykazania istnienia takiej woli pracownika w sposób co najmniej dostateczny. Nie można natomiast domniemywać zgody pracowników na pogorszenie istotnych warunków wynagradzania za pracę *per facta concludentia*, jeżeli ustalone fakty zaprzeczały dorozumianemu uzgodnieniu indywidualnych

porozumień zmieniających na niekorzyść pracowników dotychczasowe warunki płacowe (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 13 września 2016 r., I PK 190/15, LEX nr 2106825).

Zarzut naruszenia art. 5 k.c. w związku z art. 8 k.p. w ogóle nie mógł zostać uznany za uzasadniony. Sąd Najwyższy zajął już stanowisko, że roszczenie powoda dotyczące ryczałtu za noclegi nie może zostać zwalczone zarzutem odwołującym się do art. 8 k.p. Nie jest bowiem sprzeczne z zasadami współzycia społecznego lub społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa dochodzenie roszczeń wynikających z obowiązujących przepisów. Ryczałt za nocleg nie jest uzależniony od faktycznie poniesionych kosztów, zatem jego wypłata przysługuje również wówczas, gdy pracownik nie poniósł żadnych kosztów z tytułu noclegów (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 19 grudnia 2017 r., I PK 246/16, LEX nr 2438316). Ponadto, z metodologicznego punktu widzenia zastosowanie art. 8 k.p. mieści się w granicach swobodnego uznania sędziowskiego. Sfera ta w ramach postępowania kasacyjnego może podlegać kontroli tylko w przypadku szczególnie rażącego i oczywistego naruszenia prawa (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 stycznia 2018 r., I PK 310/16, LEX nr 2459716).

Za uzasadnione należało za to uznać zarzuty naruszenia art. 77⁵ § 3-5 k.p. w zw. z § 11 pkt 1-7 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 kwietnia 2013 r. i częściowo art. 18 § 1 i 2 k.p. w zw. z § 11 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 lipca 2011 r. w zw. z § 11 pkt 1-7 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 kwietnia 2013 r. oraz § 11 pkt 1-7 Regulaminu Wynagradzania obowiązującego u pozwanej od 1 maja 2015 r., bowiem, jak już wyżej wskazano, Sąd Okręgowy błędnie uznał, że zmiana regulaminu wynagradzania, która weszła w życie 1 kwietnia 2013 r. w całości była na niekorzyść pracowników. Tymczasem, stanowisko takie jest zasadne w odniesieniu do zmiany wysokości diet przysługujących pracownikom z tytułu podróży służbowych, te bowiem rzeczywiście uległy zmniejszeniu, co w sposób oczywisty prowadzi do wniosku, że sytuacja pracowników uległa pogorszeniu. Jednak, w ocenie Sądu Najwyższego, konstatacja ta nie jest zasadna w odniesieniu do ryczałtów za noclegi. W tym bowiem przypadku pozwany pracodawca przyznał pracownikom nowe świadczenia, które do tej pory nie były przewidziane w

regulaminie wynagradzania. Faktem jest, że nie oznaczało to, że pracownikom ryczałty za noclegi nie przysługiwały, jednak w stanie prawnym powstałym w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 11/15, stosowanie przepisów rozporządzeń Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej i samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej może mieć miejsce jedynie w sytuacji, gdy pracodawca w ogóle nie reguluje tej kwestii. Wobec tego, wprowadzenie do treści wewnętrznych aktów prawnych odpowiednich postanowień odnoszących się do ryczałtów za noclegi powoduje, że brak jest podstaw do stosowania rozporządzeń. Nie można zatem pominąć faktu uregulowania w treści regulaminu wynagradzania ryczałtów za noclegi i uznać, że nadal wszystkie świadczenia wypłacane były pracownikom tytułem diet. Natomiast zbadania wymaga, czy po tych zmianach zaspokojeniu uległy roszczenia powoda o zapłatę ryczałtów za noclegi.

W tej sytuacji, Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę ponownie weźmie pod uwagę ogół zebranego w sprawie materiału dowodowego odnoszącego się również do wypłacania powodowi po 1 kwietnia 2013 r. ryczałtów za noclegi oraz wprowadzeniem do regulaminu wynagradzania postanowień odnoszących się do tych świadczeń. Zadaniem Sądu drugiej instancji będzie zbadanie, czy wprowadzenie do regulaminu wynagradzania korzystnej zmiany w postaci uregulowania wypłaty ryczałtów za noclegi spowodowało zaspokojenie roszczeń powoda dochodzonych w niniejszej sprawie.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji, zgodnie z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.

O kosztach orzeczono na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[as]

I.n